



Анализ на данните, получени от Системата за бързо предупреждение за храни и фуражи, касаещи наличието на микотоксини за периода 01 януари – 31 март 2025 г.

Системата за бързо предупреждение за храни и фуражи (RASFF) е създадена от Европейската комисия (ЕК) и представлява мрежа от звена за контакт в държавите-членки на Европейския съюз (ЕС), Европейския орган по безопасност на храните (EFSA) и трети държави, за бърз обмен на информация в случаите, когато храни и фуражи представляват пряк или косвен риск за здравето на хората, животните и околната среда.

Анализът на данните, получени от RASFF по отношение „категория опасност – съдържание на **микотоксини**“ за периода 01 януари – 31 март 2025 г., показва че от постъпилите **общо 1211 бр. нотификации** за всички категории опасности в храни и фуражи, **182 бр. (15%)** са свързани със съдържание на **микотоксини**.

Микотоксините са токсични метаболитни продукти на плесенните микроскопични гъби, като основните три рода микроскопични гъби са: *Aspergillus*, *Penicillium* и *Fusarium*. Микотоксините са разпространени широко и повсеместно, като поражаването може да стане на всеки етап на отглеждане, съхранение или по-нататъшна обработка на храни и фуражи, като могат да се прехвърлят и в преработени хранителни продукти. Постъпват в човешкия организъм чрез растителни храни (зърнени продукти, кафе, ядки, подправки, сушени и пресни плодове), както и чрез животински продукти (напр. афлатоксин М1 в мляко и млечни продукти).

Европейското и национално законодателство определят допустими максимални нива микотоксини в храни и фуражи. Така например в Регламент (ЕС) 2023/915¹ е посочено максималното допустимото количество на микотоксини в µg/kg в определени храни.

С Регламент за изпълнение (ЕС) 2024/286² са определени изискванията към официалния контрол, както и спешните мерки, уреждащи въвеждането в Съюза на някои стоки (храни и фуражи) от някои трети държави по отношение определени замърсители в т. ч и микотоксини. В европейското законодателство с Директива 2002/32/ЕО³, а в националното

¹ Регламент (ЕС) 2023/915 на Комисията от 25 април 2023 година относно максимално допустимите количества на някои замърсители в храните и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1881/2006 (ОВ L 119, 05/05/2023, p. 103–157)

² Регламент за изпълнение (ЕС) 2024/286 на Комисията за изменение на Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/1793 относно временното засилване на официалния контрол и спешните мерки, уреждащи въвеждането в Съюза на някои стоки от някои трети държави за изпълнение на регламенти (ЕС) 2017/625 и (ЕО) № 178/2002 на Европейския парламент и на Съвета (ОВ L, 2024/286, 17.1.2024)

³ Директива 2002/32/ЕО на Европейския Парламент и на Съвета от 7 май 2002 година относно нежеланите вещества в храните за животни (ОВ L 140, 30.5.2002)

законодателство с Наредба № 10/2009,⁴ са регламентирани максимално допустимите концентрации нежелани субстанции и продукти във фуражите (афлатоксин В1).

Съдържанието на микотоксини над максимално допустимите количества крие потенциален риск за здравето на хората и животните, поради което е задължителен елемент на официалния контрол, провеждан от компетентните органи на държавите членки.

Анализът на данните, получени от RASFF, касаещи наличието на микотоксини за периода 01 юли – 30 септември 2024 г., показва че от общия брой нотификации (**182 бр.**), при **5 бр.** нотификации се касае за „фураж“ и останалите **177 бр. или 97% са за „храна“**.

От всички нотификации получени от Системата за бързо предупреждение за храни и фуражи за разглеждания период, в **152 бр. нотификации** рискът е определен като „сериозен“, **18 бр. нотификации** са с „потенциално сериозен риск“ и **12 бр.** са с „потенциален риск“.

Разпределението според вида на уведомяването (Фигура 1) е както следва:

- За отхвърляне на границата – **90 бр. (49% от общия брой);**
- За информация за насочване на вниманието – **45 бр. (25% от общия брой);**
- За предупреждение – **38 бр. (21% от общия брой);**
- За информация по отношение на която е необходимо проследяване – **9 бр. (5% от общия брой).**

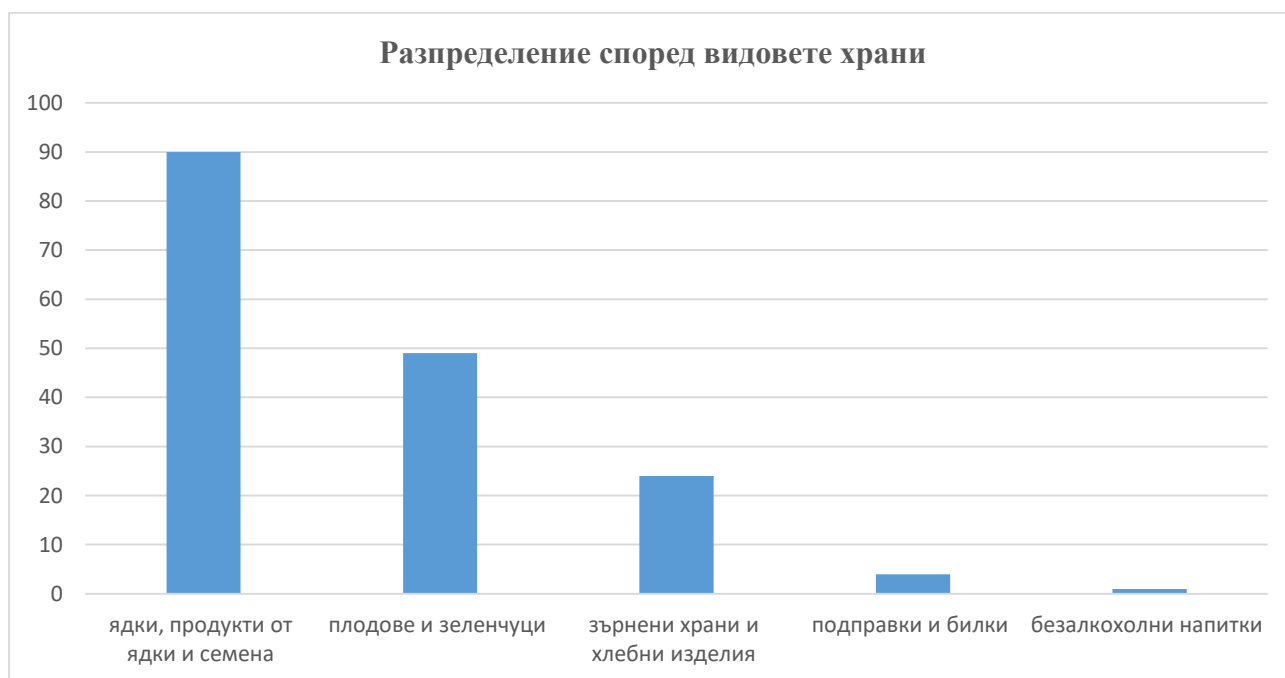


Фиг. 1. Разпределение на нотификациите според вида на уведомяването за периода от 01 януари до 31 март 2025 г.

⁴ Наредба №10/2009 за максимално допустимите концентрации на нежелани субстанции и продукти във фуражите и определяне категориите фуражни суровини, които могат да бъдат използвани за етикетиране на храни за домашни любимци (загл. доп. - ДВ, бр. 94 от 2023 г., в сила от 10.11.2023 г.) (В сила от 17.04.2009 г., издадена от министъра на земеделието и храните, Обн. ДВ. бр.29 от 17 Април 2009г., изм. ДВ. бр.49 от 29 Юни 2010г., изм. ДВ. бр.103 от 23 Декември 2011г., изм. и доп. ДВ. бр.92 от 27 Ноември 2015г., изм. и доп. ДВ. бр.12 от 8 Февруари 2019г., изм. и доп. ДВ. бр.26 от 22 Март 2020г., доп. ДВ. бр.94 от 10 Ноември 2023г.)

В категорията „храни“ нотификациите (Фигура 2) се разпределят както следва:

- **ядки, продукти от ядки и семена – 90 бр.;**
- **плодове и зеленчуци – 49 бр.;**
- **зърнени храни и хлебни изделия – 24 бр.;**
- **други хранителни продукти/смесени – 9 бр.;**
- **подправки и билки – 4 бр.;**
- **безалкохолни напитки – 1 бр.**



Фиг. 2. Разпределение на нотификациите за съдържание на микотоксини по вид на храните за периода 01 януари до 31 март 2025 г.

Според вида на микотоксините нотификациите се разпределят както следва:

- **Aflatoxin B1⁵, Aflatoxin total (B1, B2, G1, G2)⁶ – 75 бр.;**
- **Aflatoxin B1 – 37 бр.;**
- **Ochratoxin A⁷ – 36 бр.;**
- **Alatoxin total (B1, B2, G1, G2) – 3 бр.;**
- **Aflatoxins B1, Aflatoxin total – 2бр.;**

⁵ Афлатоксин B1 е един от петте основни вида афлатоксини, които се произвеждат от гъбите *Aspergillus flavus* и *Aspergillus parasiticus*., засяга различни земеделски култури, включително царевица, фъстъци, орехи и различни видове зърнени храни

⁶ Афлатоксините (B1, B2, G1 и G2) се продуцират от плесенните гъби *Aspergillus flavus* и *Aspergillus parasiticus*, срещат най-често в царевица, пшеница, ориз, подправки, сушени смокини и ядки.

⁷ Охратоксин А се продуцира от някои видове микроскопични гъби, принадлежащи към родовете *Aspergillus* и *Penicillium*. Широко разпространен контаминант в храни и фураж (зърнени култури, кафе, какао, сушени плодове, подправки)

- **Aflatoxin⁸ - 2 бп.;**
- **Aflatoxins – 2 бп.;**
- **Aflatoxin B1, Aflatoxin total, Ochratoxin A – 2 бп.;**
- **Aflatoxin B1, Aflatoxins - 2 бп.;**
- **Tenuazonic acid⁹ – 2 бп.;**
- **Aflatoxins, Ochratoxin A – 2бп.;**
- **Alternariol ¹⁰ – 2 бп.;**
- **Alternariol, Alternariol monomethyl ether (AME) ¹¹– 1бп.;**
- **Alternariol, Tenuazonic acid- 1 бп.;**
- **Aflatoxin, Aflatoxin B1 – 1 бп.;**
- **Aflatoxin, Aflatoxin B1, Aflatoxin total – 1 бп.;**
- **Aflatoxin B1, Aflatoxin total, Aflatoxins – 1 бп.;**
- **Aflatoxin B1, Aflatoxin total, Cyanide too high content ¹²– 1 бп.;**
- **Aflatoxin B1, Ochratoxin A – 1 бп.;**
- **Deoxynivalenol (DON)¹³ - 1бп.;**
- **Deoxynivalenol (DON), Zearalenone¹⁴ – 1 бп.;**
- **Ochratoxin A, минерално масло, полициклични ароматни въглеводороди¹⁵ сумарно – 1 бп.;**
- **Patulin¹⁶ – 1 бп.;**
- **T 2 токсин ¹⁷– 1 бп.**

⁸ Афлатоксините са микотоксини, произвеждат се от плесени са няколко вида от рода *Aspergillus* (главно *A. flavus* и *A. parasiticus*). Те растат върху зърна, семена и плодове на растения с високо съдържание на мазнини (например върху семената на фъстък) и някои други продукти - царевича, подправки или сушени плодове

⁹ Микотоксин, произведен от гъбичката от вида *Alternaria*

¹⁰ Токсичен метаболит на гъбите *Alternaria*, среща се често като замърсител в зърнените храни и плодовете

¹¹ Алтертоксин, който е микотоксин на гъбичките *Alternaria*. Алтертоксините са важни замърсители в зърнените култури, зеленчуците и плодовете, както и в земята, върху дърво или стени

¹² Твърде високо съдържание на цианид. Цианидите са соли на циановодородната киселина. Има различни видове цианиди. Някои от тях се срещат в природата, а други се синтезират изкуствено. Има редица растения и плодове, които произвеждат цианиди в изключително малки количества

¹³ Трихотеценов микотоксин, произвеждан от *Fusarium*, към който пшеницата, ечемикът, царевичата и техните продукти са податливи на замърсяване

¹⁴ Микотоксин, продуциран от редица гъби от рода *Fusarium*, които поразяват предимно зърнените култури като царевича, пшеница и ечемик

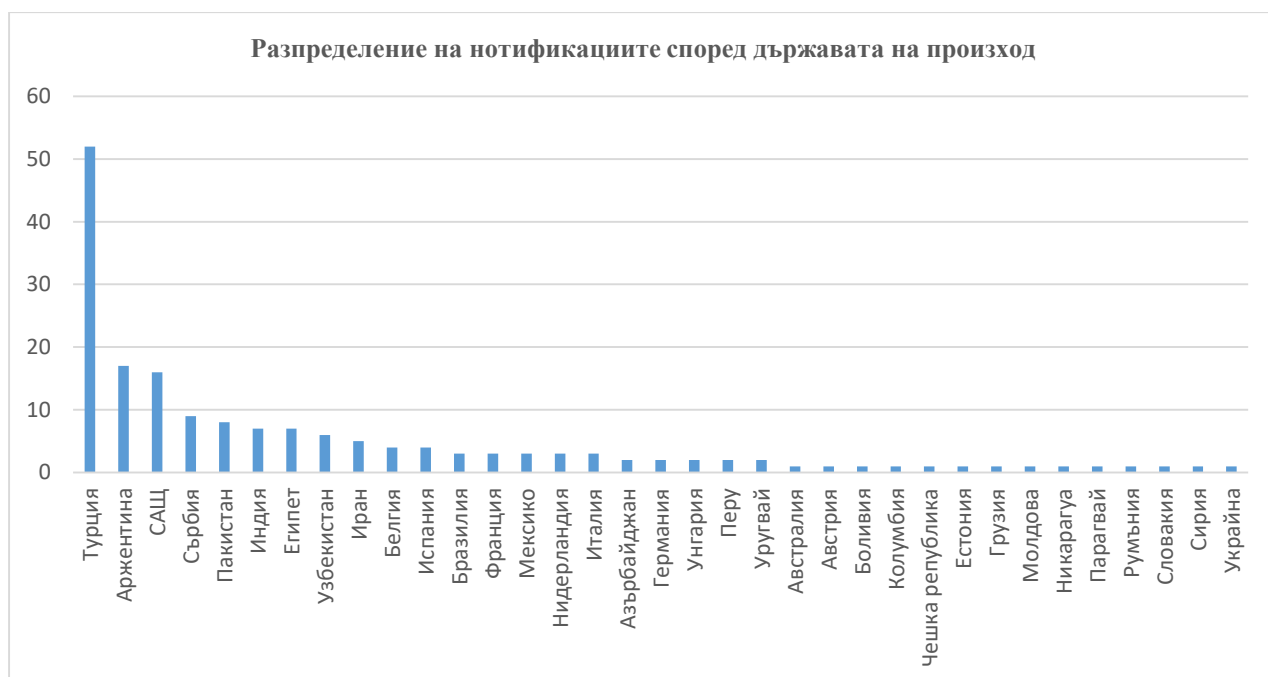
¹⁵ Голям клас органични съединения, екологично устойчиви замърсители със специфични структури и разнообразна токсичност, съдържащи два или повече кондензирани ароматни пръстени, Бензо[а]пиренът е най-широко проучения ПАВ

¹⁶ Микотоксин, произведен от плесени на *Aspergillus* и *Penicillium*, присъства особено в гнилата част на ябълките

¹⁷ Микотоксин, продукт на микроскопични гъбички от вида *Fusarium*. Експозицията на хората възниква главно от консумация на зърнени култури и зърнени продукти, като най-високите нива са открити в овеса и овесените продукти

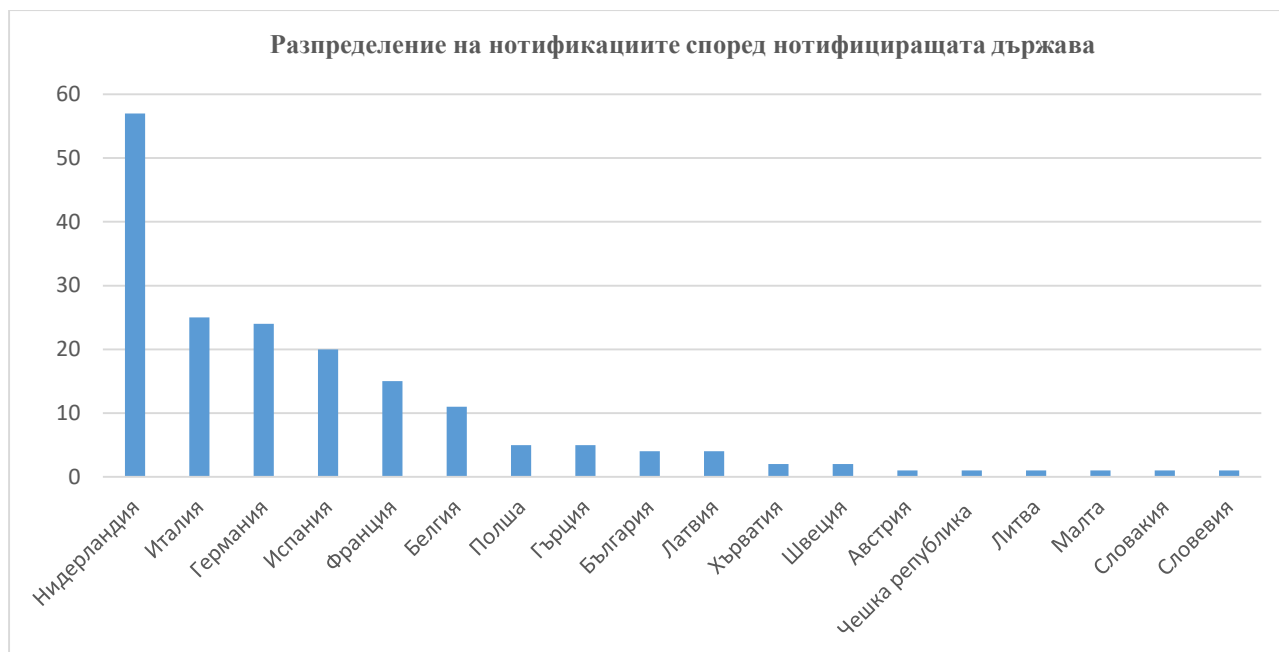
През разглеждания период в Системата за бързо предупреждение за храни и фуражи, са постъпили нотификации, касаещи съдържанието на микотоксини за **36 държави** по отношение **държавата на произход на продукта** (Фигура 3).

В зависимост от страната на произход нотификациите се разпределят както следва: най-много нотификация за отчитания период са постъпили за страна на произход Турция – 52 бр., следвани от Аржентина – 17 бр., САЩ – 16 бр., Сърбия – 9 бр., Пакистан – 8 бр., Индия и Египет по 7 бр., Узбекистан – 6 бр., Иран – 5 бр., Белгия и Испания по 4 бр., Бразилия, Франция, Мексико, Нидерландия, Италия по 3 бр., Азърбайджан, Германия, Унгария, Перу и Уругвай по 2 бр. Австралия, Австрия, Боливия, Колумбия, Чешка република, Естония, Грузия, Молдова, Никарагуа, Парагвай, Румъния,, Словакия, Сирия и Украйна имат по една нотификация по отношение държава на произход на продукта.



Фиг. 3. Брой нотификации според държава на произход на продукти по отношение съдържанието на микотоксини, в периода 01 януари – 31 март 2025 г.

През разглеждания период в Системата за бързо предупреждение за храни и фуражи са постъпили нотификации, касаещи съдържанието на микотоксини от **19 нотифициращи държави** (Фигура 4), които се разпределят както следва: най-много са нотификациите от Нидерландия – 57 бр., следвани от Италия – 25 бр., Германия 24 бр., Испания – 20 бр., Франция – 15 бр., Белгия – 11 бр., Полша и Гърция по 5 бр., България и Латвия по 4 бр., Хърватия и Швеция по 2 бр., Австрия, Чешка република, Литва, Малта, Словакия, Словения по 1 бр.



Фиг. 4. Брой нотификации по отношение съдържанието на микотоксини според нотифициращата държава в периода 01 януари – 31 март 2025 г.

В периода от 01 януари – 31 март 2025 г. в Системата за бързо предупреждение за храни и фуражи **няма постъпили нотификации, касаещи България** както държава на произход.

Като нотифицираща държава от страна на **България** в Системата за бързо предупреждение за храни и фуражи има подадени **3 бр. уведомления за недопуснат внос** за съдържание на **афлатоксин В1** и **афлатоксини сумарно** в сушени смокини от Турция, лешникови ядки от Грузия, във фъстъци от САЩ и **едно уведомление за насочване на вниманието за съдържание на афлатоксин В1** в комбиниран фураж .

В тази връзка и с оглед риска върху здравето на човека, Центърът за оценка на риска по хранителната верига препоръчва официалният контрол, осъществяван от Българската агенция по безопасност на храните върху съдържанието на микотоксини в храните, произвеждани и търгувани в страната, да продължи да бъде задължителен елемент в националните програмите за контрол и да се изпълнява съгласно разписаното в тях.

При внос на определени храни от определени трети страни, официалният контрол по отношение на съдържанието на микотоксини в тях, да спазва задължителните изисквания, регламентирани в действащото европейско законодателство.

Източник:

RASFF Window, <https://webgate.ec.europa.eu/rasff-window/screen/search>

 Други научни становища и актуална информация в областта на анализа на данните, получени от Системата за бързо предупреждение за храни и фуражи (RASFF), както и оценка на риска по цялата хранителна верига може да намерите на сайта на Центъра за оценка на риска по хранителната верига: <http://corhv.government.bg/>
<https://corhv.government.bg/Анализ-на-данните-от-системата-за-бързо-предупреждение-за-храни-и-фуражи-rasff-c-82>

Дирекция „Оценка на риска по хранителната верига“, д-р Татяна Иванова, 19.05.2025 г.